

www.bjergane.com

Bjergane og Ådlandssætra

Såga & sagn

- Side 1 [Bjergane](#)
[Handel og post](#)
- Side 2 [Kløvjing med hest](#)
[Kyrkje og skule](#)
[Ord og uttrykk](#)
- Side 3 [Ådlandssætra](#)
[Tavla på Ådlandssætra](#)
- Side 4 [Definisjoner fra Wikipedia](#)
[Spørsmål og betraktninger](#)

Bjergane

Bjergane er en fraflyttet gard som ligg i nordre del av Fusa kommune (ca. 3 km nord for Dale og ca. 1,5 km syd for [Kjøpmannava](#)). Bjergane tilhører Ådland og har i iallfall gjort det siden tidlig på 1800-tallet.

I "Soga for Fusa, Hålandsdal og Strandvik" (bind II), finnes informasjon om busetninga på Bjergane og følgende tekst er en tolkning av det som leses der.

Ole Engelson Høihiller (1798-1855), budde ei tid på Bjergane (før han vart gift). Han giftet seg 1835 med Gundvor Johnsdotter Aadland (1804-1888). Gundvor var dotter til John Isakson Aadland som var en velstandsmann. Han hadde røykstova med kove og utedør, sengebu, stabbur, gammal flor, gammal løa, gammalt smalahus, tømra stall med helletak, skykkja, tømra naust med helletak og 3 små utlær. Ellers var det torvtak på husi. Garden hans vart vurdert til 216 spesidaler. Ole Engelson Høihiller fikk skjøte på halve bruket 03.10.1836.

Knut Hansson Hope (1784-1833) født Havsgaard, giftet seg 1822 med Dordi Johnsdotter Dalland (1799-1887). Han var lærer i tidsrommet 1806-1829 men bygslet Bjergane i 1829 av bruk nr. 1. Born: Matra født 1823, Ingeborg født 1825, John født 1829, Dordi og Kari født 1832.

Arne Engelson Vik (1807-1876), giftet seg 1834 med Dordi, enken etter Knut Hanson. Samme år bygslet han Bjergane.

Knut Arneson (1836-1887), var son til Arne Engelson Vik. Han bygslet Bjergane i 1870 og giftet seg samme år med Marta Elisabet Johannesdotter Børdal som var født på Berge i 1835. Born: Dordi Martine født 1870, Marta Malene født 1873 og Arne Johannes født 1877. Knut fødte 6 naut, 8 sauer, 8 geiter, dertil i kår 2 kyr, 1 sau og 1 geit. Han sådde 2 tynner havre og 2 [tynner](#) poteter.

Peder Monsson Høisæter fikk husmannssetel på Bjergane i 1887.

Nils Olai Bjergane var truleg siste bygslemann på Bjergane. Han var født i 1863 og var son til Mons Nilson Bjørndal-Ådlandsdal. Han giftet seg i 1877 med Marta Nilsdotter Solberg frå Samnanger. Hausten 1921 reiste Nils Bjergane frå bygsleplassen. Han selde husi til Torbjørn Ådland. Dei vart rivne i 1935-36. Kor dei ble frakta og satt opp igjen står det ingenting om.

Om plassen Bjergane slutter soga slik: *Etter at dei fikk hest, brukte dei slåmaskin på Bjergane.*

Ja, det sies at Bjergane var en velstelt gard, driven med hestslåmaskin, som var nokså uvanlig i den tida. Maskinen ble fraktet med hest og slede på vinterføre fra Dale, er det blitt fortalt.

Handel og post.

NB: Kalven var den første poststaden i Fusa Herad.

Nærmeste handle-stad var krambua på Hope og da gikk de en snarveg opp Bjergabrotet. Snarvegen er så bratt enkelte steder at støtte i bakken med hånden må til, men for folk som er vant å gå i skog og mark er det ingen problem å gå opp her på under 10 minutter. Snarvegen gjorde handlevegen betraktelig kortere men anslåes likevel til ca. 5 km kvar veg.

Siden folket på Bjergane handlet på Hope (Kalven) tas med relevant informasjon som finnes i "Soga for Fusa, Hålandsdal og Strandvik (bind II)".

Engel Johannesson Vindenes (1842-1914) hadde [jakt](#) og reiste på Nordland. Han hadde og handel, post og dampskipsekspedisjon på Kalven.

Johannes Engelson Hope (1876-1950) var landhandlar, postopnar, dampskipsekspeditor og telefonstyrar. Han bygde kaien på Kalven i 1914.

Engel Johannesson Hope (1901-1956) giftet seg i 1922 med Margit Karoline Johnsdotter Ulland. Han tok over gardsbruket i 1930 og dreiv lastebiltransport attåt garden. Da far hans døydde (1950) overtok han handelen og posten som han styrde til han døydde.

Harry Engelson Hope, født 1922, overtok handelen då faren døydde (1956). Han flyttet til Holmefjord der han bygde nye hus og sette bu. I 1948 giftet han seg med Valborg Vinsjansdotter Holmefjord.

Kløvjing med hest

Hesten ble blant annet brukt til [kløvjing](#) fra krambua på Hope. Da snarvegen opp Bjergabrotet er uframkommelig med hest, gikk de i staden opp der det fremdeles kalles Kjøvjadalen (Kløvjarenen) og videre til Vegaskiftet. I følge lokalkjente er det rimelig sikkert at stien fra Vegaskiftet til Hope ble brukt til kløvjing. Kløvjavegen ble såleis ca. 1 km lengre, altså rundt 6 km kvar veg.

Kyrkje og skule

Nærmaste kyrkje var "**Gamle Fusa Kyrkje**" som ble vigsla 24.11.1861, ombygd i 1879, fikk orgel i 1907 og vart restaurert i 1923. Etter høgmessa 11.1.1959 brann kyrkja ned.

Ved konfirmasjon-førebuing, barsedåp og andre kyrkjebesøk måtte de vandre til Ådlandsfjorden og derfrå med båt til Fusa.

Felles skule for Holmefjord og Ådland vart bygd i Skavholena og stod ferdig i 1922. Før det var det skule på Dale. Ei av dei som begynte på skulen det året fellesskulen opna, var Marta Ådland.

Referat frå «Heilt andre tider bind II

Eg gjekk på skule her i Skavholena, som me seier. Dan var ny når eg begynte i 1922. Då begynte læraren, Injald Kolle, då var han ny og. Han var heila tio når me gjekk. Før var da en skule her på Dalen, og så var det ein i instabygdo. Sommaren før eg begynte i skulen reiv dei ned dei skulehuso og flytta dei og sette dei saman til ein ny skule. Me fekk lang sommarsferie då, fordi dei flytta skulane. Me begynte om våren, og so gjekk eg to veker eller nåke slikt på Dale før ferien. Marta Legland var læraren min på Dale.

Siden saga forteller at Bjergane vart fraflyttet i 1921, var det trolig ingen som måtte gå heilt fra Bjergane og til skulen i Skavholena, men skulevegen fra Bjergane til Dalen vart nok mange ganger lang og tung. Fordelen var at de ikkje gikk på skulen kvar dag i den tida.

Ord og uttrykk

Under [Bjergane](#) ser vi at Knut Arneson (1836-1887) sådde 2 tynner havre og 2 tynner poteter.

Tønne (tørre varer) Fra Wikipedia.

Tønne er et gammelt hulmål for tørre varer. En tønne tørr vare, f.eks. korn tilsvare 138,97 liter. (For flytende varer utgjorde en tønne 115,81 liter). En tønne poteter utgjør ca. 100 kg. En tønne korn består av fire fjerdinge, hver på 34,71 liter.

Volumet i en tønne har variert gjennom tidene, herunder også mange lokale variasjoner.

Under [handel og post](#) står det at Engel Johannesson Vindenes (1842-1914) hadde jakt og reiste på Nordland.

Jakt (båt) Fra Wikipedia.

Jakt er en bred, liten og hurtigseilende plattgattet frakteskute med en mast, trolig av nederlandsk opprinnelse. Jaktene hadde klyverbom og gaffelrigg med gaffelstorseil, toppseil og to eller tre forseil (fokk/klyver og eventuelt jager). Den hadde også som oftest en såkalt breifokk, et råseil med råa om lag ved gaffelkloa.

Ådlandssætra

Ådlandssætra tilhører og har tilhørt Ådland i nordre Fusa kommune. Sætra ligg på austsida av Alterseterdalen, ikke så langt fra Bjergane som ligger på vestsida.

I dag er det traktorveg helt fram til Ådlandssætra. Slik var det ikke når sætra var i bruk. Bilvegen til Kjøpmannava vart ferdig tidlig på 1960-tallet og skogsvegen derfra noe senere.

Ådlandssætra er de eneste sela i Fusa som er ivaretatt slik de opprinnelig var. Alle andre sel og støler er blitt modernisert og brukes som hytter.

[Sela](#) har navn etter kven som åtte dei.

Listet opp fra venstre i bildet:

Andersselet (bruk nr. 7).

Monsaselet (bruk nr. 8).

Olaselet (bruk nr. 6).

Hansaselet (bruk nr. 9).

Nilsaselet (bruk nr. 1).

Selet til Anders på Dalen (bruk nr. 10).

I tillegg var det to sel som er borte no:

Dalaselet (bruk 5, stod på Øpste stølen).

Johannesselet (bruk nr. 2).

Fra ei tavle på Ådlandssætra

Ådlandssætra er støl for gardsbruka på gnr. 15, Ådland, og var i bruk fram t.o.m. 1949. Dei nyaste sæla er bygde i mellomkrigstida, det siste endåtil under krigen, sannsynlegvis i 1943. Dei to eldste på slutten av 1800.talet, truleg rundt 1880.

Kor lenge det har vore støling her veit ein ikkje. Det blir fortalt ifrå gammalt at kanskje så tidleg som 1600-talet vart sela tekne av ei snøskreda. Nye sel vart då sett opp på Øpste stølen, dvs. 50-100 m lenger sør-sørvest. Seinare har dei kjent det trygt nok til å flytta nedatt. Berre eit sel stod att på Øpste stølen til 1949, og var i bruk til dess.

Dette med snøskreda er i alle fall reelt nok. Så seint som på 1900-talet låg det grut etter skreda heilt til traktorvegen litt nord-austom stølen.

Stølinga gjekk for seg i to omgonger kvar sommar. Ein før slotten, og ein mellom høy og håslotten. I særskilt gode somrar var dei gjerne ein tur om hausten og.

Setratausene gjekk til setra etter nons, mjølka om kvelden og overnatta. Kveldsmjølka var det gjerne einkvan heimanfrå som kom å henta og bar heim. Klokka 5 om morgonen var tausene oppe att, leita opp kyrene og mjølka før dei gjekk heim med det dei fekk i stølabyttet. Det var om lag halvannen times gange heim. Det var eit strevsamt tilvære, og så skal me hugsa på: Det var ikkje berre godver i gamle dager heller.

Tilsammen hadde vel gardsbruka mellom 20 og 30 kyr som beita marka her. Ein god del sauer beita her heile sommaren, og så var øykjene her på beite den tida det var lite bruk for dei i arbeidet heime. Stundom var svært mange øykjer samla, dei kom til frå andre bygder, særleg frå Samnanger.

Sela har blitt vølte på og haldne bra i stand frå 1960-talet og utover. Klarer en å halde fram med det, er det von at dei kan bli ståande ei stund til.

Definisjoner hentet fra Wikipedia

Støl er en melkeplass i utmarka som ligger nær nok til gården til at bonden/budeia kunne gå frem og tilbake på én dag. Var beitet eller melkeplassen så langt fra gården at dette ikke var mulig, ble den kalt for seter.

Sel betegner et hus på en seter eller støl. Huset følger gjerne en akershusisk grunnplan eller trerommsplan, men variasjoner er vanlig og huset er kan være bygd sammen med uthus. Vanligvis har et sel kjøkken og melkebod hvor melk foredles til smør og ost.

Seter er et sesongdrevet anlegg for husdyrbruk i fjellet; en type bebyggelse som oppsto for å utnytte beitet i områder som ikke egnet seg til helårsbosetning.

Kløv ([kløvjing](#)) er en transportform med gamle røtter. Den går ut på å bruke seletøyanordninger som legges over ryggen på et lastedyr. Lasten fordeles likt på begge sider av dyret, og det er dette lasset som kalles en kløv. Lasten kan bindes fast, legges i korgar eller sekker, alt ettersom.

I Norge var hesten det mest brukte kløvdyret, men både hund og geit er kjent. Ute i verden brukes også kameler, dromedarer, lamaer og esler.

Spørsmål og betraktninger

Under [Bjergane](#) står det skrevet følgende:

Hausten 1921 reiste Nils Bjergane frå bygsleplassen. Han selde husi til Torbjørn Ådland. Dei vart rivne i 1935-36.

Sitat fra tavla på [Ådlandssætra](#):

Dei nyaste sæla er bygde i mellomkrigstida, det siste endåtil under krigen, sannsynlegvis i 1943. Dei to eldste på slutten av 1800.talet, truleg rundt 1880.

Hvor vart husa satt opp igjen? Kan det være slik at noe av trevirket ble brukt til sel på Ådlandssætra?

Under Bjergane finner vi og følgende: [Ole Engelson Høihiller \(1798-1855\)](#), budde ei tid på Bjergane.

Dette må vel tolkes slik at det har vert gardsdrift på Bjergane før [Ole Høihiller](#) kom dit, tidlig på 1800 tallet. Når tid gardsdrifta starta er derfor ikke lett å finne svar på.

Kjøpmannava (Va), som ligger ca. 1,5 km nord for Bjergane, var markeds plass og i ei tid der det ikke fantes verken biler eller veger, låg Bjergane således sentralt.